

BUDAPEST, III. KERÜLET, DOBOGÓKŐ UTCA 3. (HRSZ. 22805/6)

Családi ház építése

Lelőhely-azonosító: 35999, 60894, 72911

KULCSSZAVAK: őskor, korai/középső rézkor, Ludanice-kultúra, település,
késő bronzkor, urnamezős kultúra, temető, urnasír

BUDAPEST, DISTRICT III, 3 DOBOGÓKŐ STREET (PLOT NO. 22805/6)

Construction of a detached house

Site IDs: 35999, 60894, 72911

KEYWORDS: Prehistory, Early/Middle Copper Age, Ludanice culture, settlement,
Late Bronze Age, Urnfield culture, cemetery, urn burial

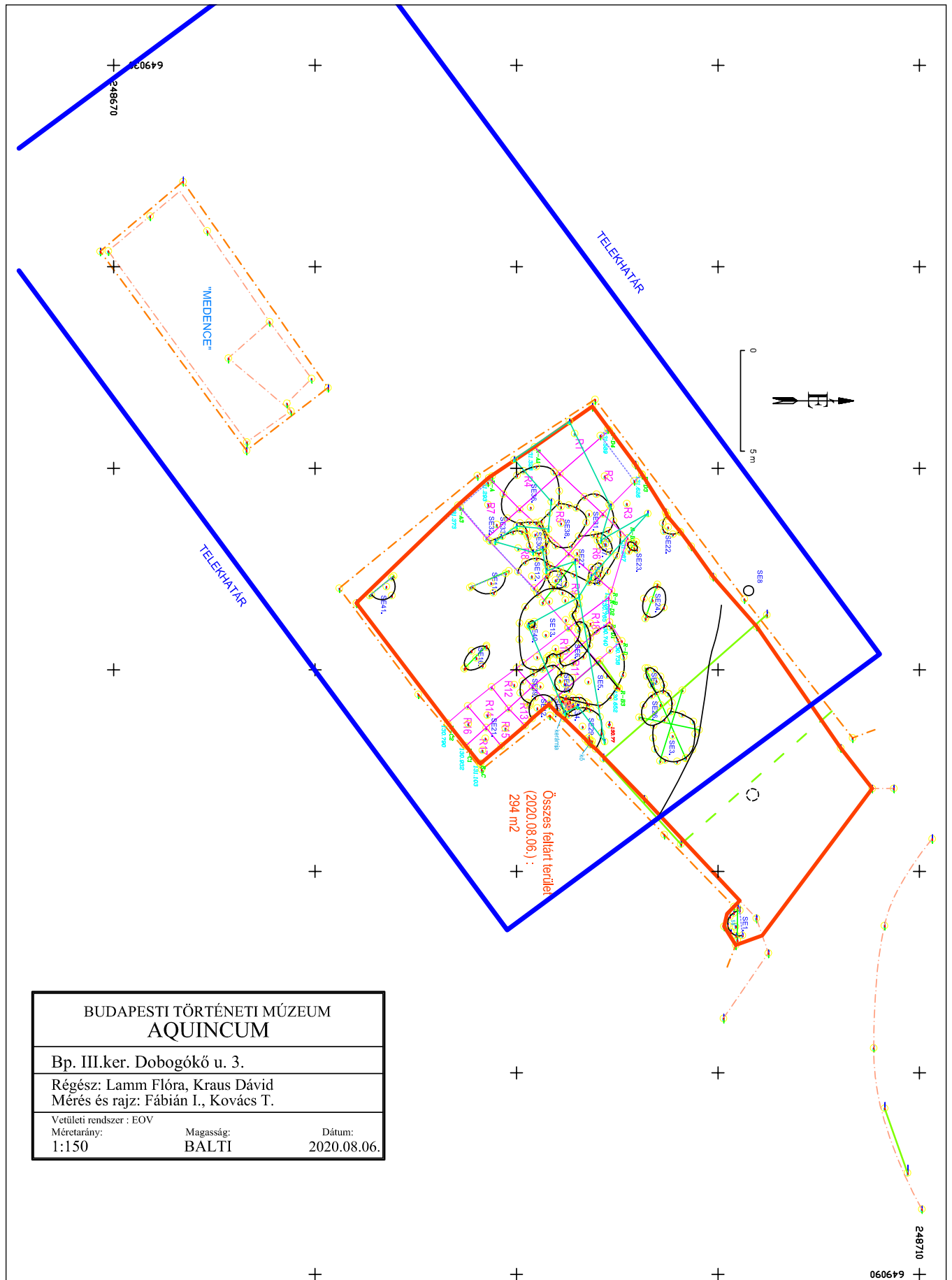
Budapest, III. kerület, Dobogókő utca 3. szám alatt 2020. július 13. és 22. között Lamm Flóra és Gyenes Gábor régészeti megfigyelést végzett egy családi ház kivitelezését megelőzően, melyet követően 2020. július 24. és augusztus 7. között teljes felületű feltárást végzett a szerző. Ennek során a telken előkerülő rézkori objektumok (29 db) a pincetömb kontúrján belül, míg a bronzkoriak (2 db) az építendő ház mellett kerültek napvilágra. A telek lejtősebb, alsó részére tervezett medence munkagödörében nem került elő régészeti lelet vagy objektum.

Az ásás során 294 m² nagyságú területet tártunk fel az építendő ház alapgödörében, illetve a Héthalom utca felől bejárást biztosító földátvágásban. (1. kép) Az ingatlan a Péter-hegy déli oldalán helyezkedik el, felső része egy viszonylag kis lejtésű lejtőpihenőn van, amelyen lerakódott a magasabb térszínről lemosódó üledék. A gravitációs üledékfelhalmozódás és az őskori szervesanyag-többség szép rétegsort eredményezett, amely a munkagödör keleti szélén volt a legteljesebb. Itt a 0–30 cm-es sávban recens humusz, alatta 30–60 cm között világosbarna humuszos lösz (lejtőmozgás eredménye) következett. 60–90 cm között világosbarna humuszos lösz és sötétbarna agyagos humusz váltá-

Between July 13 and 22, 2020, Flóra Lamm and Gábor Gyenes conducted archaeological monitoring at 3 Dobogókő Street in Budapest's District III, prior to the construction of a detached house. This was followed by a full-scale excavation led by the author between July 24 and August 7, 2020. During the excavation, Chalcolithic features (29 in total) were discovered within the footprint of the planned basement structure, while two Bronze Age features were uncovered next to the planned house. No archaeological finds or features were discovered in the construction pit for the planned swimming pool in the steeper, lower part of the property.

In total, 294 m² was excavated within the planned foundation pit of the building and in the construction cut providing access from Héthalom Street (Fig. 1). The plot lies on the southern side of Péter Hill, with the upper part sitting on a relatively gentle slope terrace, where sediment from higher ground had accumulated. This gravity-driven sediment build-up, combined with prehistoric organic material, created a clear stratigraphic sequence, best observed on the eastern edge of the excavation trench.

In the 0–30 cm zone, recent humus was present, followed by light brown humic loess between

1. kép: Az ásatási felszín geodéziai felmérése (Készítette: Fábíán István – Kovács Tibor)

Fig. 1. Geodetic survey of the excavation area (Prepared by István Fábíán – Tibor Kovács)

2. kép: A keleti szelvényfal dokumentált vastag rétegsora a kibontott rézkori objektummal (Fotó: Kraus Dávid)

Fig. 2. Documented stratigraphy on the eastern trench wall with exposed Copper Age feature (Photo by Dávid Kraus)

kozott (lejtőmozgás eredménye), 90–120 cm között már a sötétbarna agyagos őshumusz, alatta 120–150 cm között a kissé világosabb barna agyagos őshumusz húzódott. 150 cm mélységben a drapp agyagos altalajban (130,6 mBf) volt megfogható az objektumok jelentkezési szintje. (2. kép) Az alsó két humuszsztintben jellemzően rézkori kerámia és állatsont-töredékek, valamint patics- és faszénpöttyök, -darabkák fordultak elő. Az altalajba ásott őskori objektumok kisebb-nagyobb gödrök voltak, melyek javarészt egy nagy gödörkomplexumban csoportosultak. Maga a gödörkomplexum kb. 20 beásásból állt, míg további 9 db a feltárási területen elszórtan jelentkezett. Az ásás kezdetén azonban csak néhány gödör feltárta volt tisztán kivehető, főleg a szelvény északi (131,3 mBf), déli (130,4 mBf) és keleti (130,8 mBf) részén, azokon a helyeken, ahol a sárga altalaj előbukkant. A terület DNY-i felében egy Ny-K-i sávban gazdag leletanyagot ontó humuszos réteg feküdt, melyet raszterekre osztva kezdtünk bontatni. A mélyülés során rajzolódott ki az egyes beásások határvonalai, sokszor csak a legalsó 5–10 cm-en. (3. kép) A korhatározó leletanyag szép kora-középső rézkori, a Ludanice-kultúra (Kr. e. 4000–3750) jellegzetességeit mutató kerámiából állt, de ezenfelül változatos nyersanyagból készült pattintott kőeszközök, valamint csiszolt-nyéllyukas és lapos kőbalta is előkerült. A gödrök leletanyagában őrlőkövek, őrlőkőtöredékek, dörzskövek és ütőkövek is jelen voltak. Az állatsontanyagban szembeűnő volt a disznó és a kiskérődzők jelenléte, de emellett szarvasgancsból készült eszközök is előkerültek.

30–60 cm, resulting from slope movement. Between 60–90 cm, alternating layers of light brown humic loess and dark brown clayey humus were observed (also due to slope movement). From 90–120 cm, a layer of dark brown clayey prehistoric humus appeared, and below this, between 120–150 cm, a slightly lighter brown clayey prehistoric humus layer was present. At 150 cm depth (130.6 m a.B.S.l.), archaeological features began to appear in the beige clay subsoil (Fig. 2)

The lower humus layers contained predominantly Copper Age pottery, animal bones, daub, and charcoal fragments. The prehistoric features dug into the subsoil were mostly pits of various sizes, grouped into a large complex consisting of approximately 20 cuts, with another 9 scattered across the excavation area. Initially, only a few of these features were clearly visible, especially in the northern (131.3 m a.B.s.l.), southern (130.4 m a.B.s.l.), and eastern (130.8 m a.B.s.l.) parts where the yellow subsoil was exposed.

A humus-rich layer containing numerous artifacts was located in the southwestern part of the site along an east–west band. This area was excavated in grids, and as digging progressed, the outlines of individual features emerged — often only in the lowest 5–10 cm (Fig. 3).

The diagnostic finds included characteristic pottery of the Early to Middle Chalcolithic Ludanice culture (c. 4000–3750 BCE), as well as a variety of chipped stone tools, ground and perforated stone axes, and flat axes. Grinding stones, fragments, rubbing stones, and ham-

* above Baltic Sea level

A Héthalom utcai bejárat keleti sarkán mindössze 40–50 cm relatív „mélységben” – valójában magasan a partfalban (132 mBf) – került elő egy erősen roncsolt késő bronzkori hamvasztásos temetkezés. Az urnás sír edényei az urnamezős kultúra (Kr. e. 1250–900) jegyeit viselték magukon (4. kép). A telek északnyugati széléhez közel, még a megfigyelés kezdeti szakaszában egy másik késő bronzkori temetkezés is előkerült. Utóbbi területen az építendő épület és a felső szomszéd kerítése között tereprendezés során mélyültek le 40–50 cm-re a felső humuszrétegbe. Ebben a sávban az említett hamvasztásos síron kívül más objektum nem került elő, csupán az alsó humuszréteg tetejéből származó rézkori kerámiatöredékek bukkantak elő.

Összeségében kijelenthető, hogy a lelőhelyen rendkívül intenzív középső rézkori műhelytevékenység folyt. A kőeszközök egy részének pattintása is helyben történt, erre utalnak a többnyire dunai kvarckavicsból készült ütőkövek, az elhasznált magkövek és a pattintási hulladék. Érdekes adalék, hogy a távoli pattintott kőnyersanyagok (bakonyi radiolarit, tokaji obszidián, Kárpátokon túli tűzkövek) mellett a helyi budai szarukövet is munkába fogták a rézkori mesterek. Sőt, legnagyobb mennyiségben ezt a nyersanyagot találjuk a leletanyagban, és a nagyméretű ütőkövek is a közelben bányászott (?) nyersanyag-blokkok durva megmunkálására voltak hivatottak. A szarukő általános rossz minősége miatt nem nagyon láttunk ép eszközt ebből a nyersanyagból, azonban a számos magkő megléte egyértelműen bizonyítja a budai szarukő kora-középső rézkori használatát. Fontos megemlíteni, hogy az őrlés is jelentős volt a településen. 2008-ban Szilas Gábor

merstones were also found. The faunal remains included pig and small ruminants' bones, and tools made of antler were also present.

Near the eastern corner of the Héthalom Street entrance, a heavily damaged Late Bronze Age cremation burial was discovered at only 40–50 cm below surface — in reality, high in the cut face (132 m a.B.s.l.). The urn vessels bore features of the Urnfield culture (c. 1250–900 BCE) (Fig. 4). Near the northwestern edge of the plot, another Late Bronze Age burial was uncovered early in the monitoring phase. This burial was found during earthworks 40–50 cm deep between the planned building and the upper neighbor's fence. Aside from this cremation grave, no other features were discovered in this area, though Copper Age pottery fragments were found at the top of the lower humus layer.

In summary, the site shows evidence of highly intensive Middle Chalcolithic workshop activity. Some of the stone tools were knapped on-site, as indicated by hammerstones made mostly of Danube quartz pebbles, used cores, and knapping debris. Notably, in addition to exotic lithic raw materials (Bakony radiolarite, Tokaj obsidian, Transcarpathian flint), the local Buda hornstone was also utilized by the Copper Age craftsmen. In fact, this was the most common raw material in the assemblage, and the large hammerstones likely served to roughly work locally mined (?) stone blocks. Due to the generally poor quality of Buda hornstone, no complete tools were observed, but the presence of numerous cores clearly demonstrates its use during the Early/Middle Chalcolithic.

Grinding activity also played an important role at this settlement. In 2008, Gábor Szilas conducted an excava-

3. kép: A rézkori gödörkomplexum egy kibontott részlete (Fotó: Kraus Dávid)

Fig. 3. Excavated section of the Copper Age pit complex (Photo by Dávid Kraus)

4. kép: Késő bronzkori roncsolt urnasír (Fotó: Kraus Dávid)

Fig. 4. Damaged Late Bronze Age urn burial (Photo by Dávid Kraus)

végzett feltárást a szomszédos telken (Dobogókő utca 5.), ahol szintén a Ludanice-kultúra objektumai kerültek elő. A leletanyagban dominált a kerámia, míg a kőeszközök teljesen hiányoztak, az objektumok között pedig számos sütőfelület volt dokumentálható. Mindez arra utal, hogy ugyanannak a rézkori településnek két eltérő funkciójú részlete került napfényre a két ásatás során (Szilas 2009).

A késő bronzkori sírok csekély száma, valamint azok elhelyezkedése sajnos arra enged következtetni, hogy a Héthalom utca felőli bevágás során, és eleve az utca kialakításakor több sír is megsemmisülhetett.

RÉSZTVEVŐK: Kraus Dávid ásatásvezető régész, Lamm Flóra régész, Gyenes Gábor régésztechnikus, Kelemen Zsófia régésztechnikus, Fábián István geodéta, Kovács Tibor geodéta

Kraus Dávid

tion on the neighboring plot (5 Dobogókő Street), where Ludanice culture features were also uncovered. That assemblage was dominated by pottery, with no stone tools found, and many baking surfaces were documented among the features. This suggests that two different functional zones of the same Copper Age settlement were uncovered during the two excavations (Szilas 2009).

The small number and specific locations of the Late Bronze Age graves unfortunately suggest that several more may have been destroyed during the creation of Héthalom Street and the construction cut.

CONTRIBUTORS: Dávid Kraus (lead archaeologist), Flóra Lamm (archaeologist), Gábor Gyenes (archaeological field technician), Zsófia Kelemen (archaeological field technician), István Fábián (surveyor), Tibor Kovács (surveyor)

Dávid Kraus

Irodalom

Szilas 2009 • Szilas, Gábor: Többrétegű őskori régészeti lelőhely az óbudai Péter-hegy oldalában (Budapest, III. Dobogókő utca 5., Hrsz.: 22805/5.) *Aquincumi Füzetek* 15 (2009) 92–96.

References

Szilas 2009 • Szilas, Gábor: Többrétegű őskori régészeti lelőhely az óbudai Péter-hegy oldalában (Budapest, III. Dobogókő utca 5., Hrsz.: 22805/5.) (Multi-layered prehistoric archaeological site on the slopes of Péter-hegy in Óbuda (Budapest, III. 5 Dobogókő Street, plot no. 22805/5.) *Aquincumi Füzetek* 15 (2009), 92–96.